

УДК 340.0:343.82(477)

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.1405139>

А.О. ОСАУЛЕНКО,

доцент кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук,
доцент, м. Київ, Україна; e-mail: reann@ukr.net;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3125-1892>

ЗАХОДИ З РЕФОРМУВАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СИСТЕМИ У ЗВ'ЯЗКУ З ПІДГОТОВКОЮ ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО РАДИ ЄВРОПИ (1994–1995 РОКИ)

A.O. OSAULENKO,

Ass. Professor, Chair of Theory of State and Law,
National Academy of Internal Affairs, Ph.D. in Law, Associate Professor,
Kyiv, Ukraine; email: reann@ukr.net;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3125-1892>

MEASURES TO REFORM CRIMINAL AND PANAL SERVICE SYSTEM DUE TO PREPARATION PROCESS OF UKRAINE'S ACCESSION TO THE COUNCIL OF EUROPE (1994–1995)

Постановка проблеми

В сучасній Україні іде процес удосконалення практики виконання кримінальних покарань, який характеризується його подальшою гуманізацією. Суттєвим поштовхом до такої гуманізації стали заходи нашої держави у зв'язку з підготовкою вступу України до Ради Європи, які в подальшому суттєво вплинули на практику виконання кримінальних покарань.

Слід зазначити, що напередодні вступу України до Ради Європи особливе значення для узагальнення світового досвіду кримінальної та пенітенціарної практики західних держав мали наукові праці зарубіжних вчених з питань організації та забезпечення виконання кримінальних покарань. Серед них, наприклад, роботи "Злочинність і кримінальна політика: роздуми про п'ятдесятирічний досвід" Барбари Вуттон (B. Wootton) [1], "Кримінальне право" Л. Курзона (L. Curzon), Р. Доннеллі (R. Donnelly), Дж. Гольдштейна (J. Goldstein), Р. Шварца (R. Schwartz) [2], а також праці Дж. Сміта (J. Smith) та Б. Хогана (B. Hogan) [3] і Р. Кросса (R. Cross) та А. Ашворта (A. Ashworth) [4] та інші.

Стосовно ж вітчизняних дослідників, то доцільно звернути увагу на монографію "Правова система України: глобалізаційні трансформації"

Л. Удовики [5, с.49–51], в якій розкрита роль правових стандартів Ради Європи в контексті вимог до держав-членів цієї організації дотримуватись ухвалених у них норм і принципів, а також роль наднаціональних органів, які мають право ухвалювати обов'язкові для держав-членів рішення і контролювати їх виконання. Аналогічно за значенням є робота "Рада Європи: політико-правовий механізм інтеграції" В. Мармазова та І. Піляєва [6]. При цьому, загальний стан кримінально-виконавчої системи, проблеми її реформування та шляхи вдосконалення проаналізовано І. Штаньком [7], але без проекції на вступ України до Ради Європи. В свою чергу, окремі заходи з виконання взятих на Україну обов'язків після вступу до Ради Європи досліджено В. Львовичем [8] тощо.

У зв'язку з важливістю досліджуваної проблеми, метою статті є аналіз історико-правових заходів, що були здійснені в Україні з реформування кримінально-виконавчої системи задля підготовки вступу нашої держави до Ради Європи. Завданнями роботи є аналіз економічної ситуації в Україні в період підготовки вступу до Ради Європи (1994–1995 роки) та змісту законодавчих актів з питань функціонування кримінально-виконавчої системи у визначений період;

визначення ролі Постанов Верховної Ради України та Постанов Кабінету Міністрів України в правовій регламентації заходів, необхідних для вступу до Ради Європи та характеристика організаційно-правових заходів 1994–1995 років щодо їх реалізації.

Європейський вибір як імператив української геополітики

Суттєвим фактором оновлення національного законодавства української держави на початку 90-х років стала активна інтеграція нашої держави у світове та європейське співтовариство. Протягом тривалого часу Україна, як і інші колишні республіки СРСР, була штучно відгороджена від європейської цивілізації, від її загальнолюдських цінностей і надбань, ідеалів свободи і демократії [6, с.8].

Об'єднана Європа будується на чіткому правовому та політичному фундаменті. Європейську інтеграцію неможливо і навіть згубно форсувати штучно, а потрібно розуміти як гнучкий процес, що залежить від конкретних обставин, у тому числі значною мірою – від підтримки громадян [9, с.14].

Вбачалось, що вступ України в Раду Європи мав для нашої держави принципове значення, оскільки, по-перше, це буде однією з гарантій зміцнення в Україні основ демократичної, правової держави, а, по-друге, – стане ще одним важливим кроком на шляху входження нашої держави в європейське співтовариство і його структури.

Основними умовами вступу до цієї авторитетної європейської організації були визначені наступні: а) країна повинна розташовуватись в межах європейського континенту; б) держава повинна бути демократичною; в) держава повинна дотримуватись принципів верховенства права та правового закону; г) держава зобов'язана гарантувати кожному громадянину у відповідності з національною системою законодавства права і свободи людини [10, с.42].

Згідно зі Статутом Ради Європи основними умовами для вступу країн до Ради Європи є визнання державою-кандидатом принципів верховенства права, плюралістичної демократії, її зобов'язання забезпечити права та основні свободи людини всім особам, які перебувають під її юрисдикцією, та ефективно співпрацювати з іншими державами для досягнення цілей Ради Європи. Вступ країни до Ради Європи традиційно свідчить про її демократичний вибір, послідовність у проведенні реформ, спрямованих на

захист прав людини та зміцнення демократичних інститутів. Членство держави в Раді Європи розглядається впливовими світовими та європейськими фінансово-економічними структурами (Міжнародним валютним фондом, Світовим банком, Європейським банком реконструкції та розвитку та ін.) як показник внутрішньої стабільності та додаткова гарантія захисту власних інвестицій і кредитів у цю державу [6, с.311].

Одночасно слід відзначити, що саме Рада Європи є тією структурою, інтеграція до якої має неконфронтаційний характер, не пов'язана з загостренням внутріполітичного протистояння в державі. Навпаки, чітко асоціюючись з європейським вибором України, інтеграція до Ради Європи спирається на консенсус основних політичних сил як у парламенті, так і в суспільстві [6, с.10].

З метою вивчення позитивного досвіду з виконання кримінальних покарань протягом 1994–1995 рр. практичні працівники кримінально-виконавчої системи України та окремі науковці-пенітенціаристи здійснили виїзди до деяких Європейських країн-членів Ради Європи та інших демократичних країн світу з метою вивчення позитивного досвіду з виконання кримінальних покарань.

Економічна та криміногенна ситуація в Україні напередодні вступу до Ради Європи

Варто зазначити, що період підготовки нашої держави до вступу до Ради Європи характеризувався вкрай складною економічною та криміногенною ситуацією в Україні.

Характеризуючи економічні показники, варто підкреслити, що ключовий макроекономічний показник – валовий внутрішній продукт (ВВП), що є найважливішим критерієм економічного і соціального розвитку країни, порівнюючи з 1990 роком у 1992 році знизився на 17,7 %, у 1993 році – на 29,6 %, у 1994 році – на 35,6 %, у 1995 році – на 52,2 % [11, с.61].

Складна економічна ситуація в державі негативно вплинула на криміногенну ситуацію в ній та рівень злочинності в країні. Порівнюючи з 1990-м роком, кількість зареєстрованих злочинів у 1992 році збільшилась на 15,1 %, у 1993 році – на 21,4 %, у 1994 – на 35,6 %, у 1995 році – на 42,4 % [12, с.97]. Однак, попри всі соціальні та економічні труднощі Україна послідовно здійснювала кроки щодо свого вступу до Ради Європи.

Генеza правового забезпечення вступу України до Ради Європи

Серед обов'язкових умов вступу до цієї європейської організації були досить жорсткі умови

до функціонування кримінально-виконавчої системи, оскільки на думку Ради Європи, саме при виконанні кримінальних покарань і перш за все при виконанні покарань у виді позбавлення волі існують найбільш сприятливі передумови до порушень прав і свобод людини і громадянина.

Варто зазначити, що заяву на вступ до Ради Європи України подала 14.07.1992 р., а вже 12.09.1992 року Верховній Раді України було надано статус "спеціально запрошеного гостя" у Парламентській Асамблеї Ради Європи. Співпраця України з Радою Європи в статусі "спеціально запрошеного гостя" протягом 1992–1995 років здійснювалась як на парламентському, так і на урядовому рівні.

Верховна Рада України як спостерігач майже два роки приймала участь у роботі Парламентської асамблеї Ради Європи (далі – ПАРЄ). Депутати Верховної Ради України були постійними учасниками засідань основних Комітетів ПАРЄ: з політичних питань, з правових питань та прав людини, у зв'язках з європейськими країнами-членами. Основною формою співпраці на урядовому рівні стала також участь представників України в роботі Керівних комітетів з прав людини та з питань соціальної безпеки, з питань засобів масової інформації. Підтвердженням активного співробітництва між Україною і Радою Європи на міжурядовому рівні стала діяльність створеної в Україні в 1993 р. Державної міжвідомчої комісії з питань вступу України до Ради Європи. У відповідності з рішенням зазначеної міжвідомчої комісії групою експертів міністерств і відомств України була підготовлена Програма спільних дій України і Ради Європи у всіх сферах суспільного життя, включаючи і сферу виконання кримінальних покарань. Програмою передбачено здійснення заходів на урядовому рівні, які спрямовані на виведення України на рівень вимог Статуту Ради Європи і Європейської конвенції з прав людини і, таким чином, створення необхідних передумов для прийняття України до Ради Європи.

Одночасно в рамках підготовки до вступу до Ради Європи Кабінет Міністрів України 26.01.1994 р. прийняв Постанову № 31 "Про Програму приведення умов тримання засуджених, які відбувають покарання у місцях позбавлення волі, а також осіб що тримаються у слідчих ізоляторах і лікувально-трудовах профілакторіях, у відповідність з міжнародними стандартами" [13]. В преамбулі Програми зазначалось, що умови відбування покарання та попереднього ув'язнення громадян України в установах криміналь-

но-виконавчої системи не відповідають сучасним вимогам. Гуртожитки в установах виконання покарань є казарменого типу і значно перенаселені. Більшість слідчих ізоляторів розташована в приміщеннях, що збудовані 100–300 років тому, мають значний амортизаційний знос, малопридатні для належного утримання ув'язнених.

Важливо підкреслити, що серед основних заходів, передбачених цією Програмою, приписувалось на основі всебічної оцінки становища розробити в кожній установі кримінально-виконавчої системи комплексні плани поліпшення у 1994–1997 роках умов тримання засуджених, які відбувають покарання в установах цієї системи.

Одночасно Програмою передбачалось здійснити технічне переобладнання, реконструкцію і будівництво об'єктів житлових зон з урахуванням блочного розміщення спецконтингенту з необхідними комунально-побутовими умовами, інших комунально-побутових та господарсько-складських об'єктів. В Програмі значну увагу приділено перебудові медично-санітарного обслуговування засуджених, забезпеченню активної профілактики та лікування соціально небезпечних захворювань насамперед туберкульозу, СНІДу, психічних розладів, наркоманії, алкоголізму, токсикоманії. Для вирішення поставлених завдань передбачалось забезпечення фінансування та придбання необхідного устаткування, інструментарію, лікарських препаратів і протезно-ортопедичних виробів лікувальними закладами для засуджених.

У рамках реалізації вищезазваної Програми протягом 1994–1995 рр. Верховною Радою України, Президентом України, Кабінетом Міністрів України було прийнято ряд нормативно-правових актів, спрямованих на реформування кримінально-виконавчої системи. Водночас, ці документи, не дивлячись на їх важливість, носили лише половинчастий характер, окремі із них мали лише побічне відношення до виконання покарань і тому лише частково вплинули на подальше реформування кримінально-виконавчої системи нашої держави відповідно до вимог Ради Європи. Прийняття нового кодифікаційного законодавчого акту з питань виконання всіх видів кримінальних покарань – Кримінально-виконавчого кодексу затягувалось на досить незначущий термін. На нашу думку, головними причинами зазначеного затягування були:

- 1) відсутність нової Конституції України;
- 2) відсутність нового Кримінального кодексу, прийняття якого в значній мірі залежало й від

прийняття нової Конституції України, а також дискусійності ряду теоретичних питань, щодо змісту окремих статей цього кодексу, включаючи питання визначення видів кримінальних покарань;

3) вкрай складна економічна ситуація в державі, внаслідок чого прийняття цілого ряду прогресивних норм, які регулювали б окремі питання виконання покарань, з фінансової точки зору були просто неможливими.

У зв'язку з викладеним, Верховна Рада України 27.07.1994 р. прийняла Закон України "Про внесення змін і доповнень до законодавчих актів України щодо врегулювання деяких питань, пов'язаних з умовами відбування покарання засудженими" [14], який, на нашу думку, найбільш суттєво вплинув на гуманізацію практики виконання покарань у виді позбавлення волі.

Зазначеним Законом були внесені зміни і доповнення до Кримінального кодексу України, Кримінально-процесуального кодексу України та Виправно-трудоного кодексу України. До останнього із перерахованих кодексів змін і доповнень внесено найбільше.

На підставі аналізу Закону можна дійти висновку про суттєву гуманізацію та демократизацію практики виконання кримінальних покарань. В узагальненому вигляді вище охарактеризовані зміни зводяться до наступного:

1. Введена відстрочка відбування покарання вагітним та жінкам, які мають неповнолітніх дітей віком до трьох років.

2. Дозволені короткострокові відпустки для жінок, які мають дітей віком до трьох років, для їх влаштування у родичів, опікунів, в дитячих будинках.

3. Засудженим надавалось право на телефонні розмови за наявності технічних можливостей під контролем адміністрації до п'ятнадцяти хвилин один раз у квартал.

4. Засудженим до позбавлення волі надавалось право за їх бажанням замінити тривалі побачення короткостроковими, а також тривалі та короткострокові – телефонними розмовами.

5. Для значної категорії засуджених (чоловікам і жінкам, які досягли встановленого законом пенсійного віку; інвалідам I та II груп; вагітним жінкам; жінкам, які мають дітей у будинках дитини при кримінально-виконавчих установах; неповнолітнім тощо) дозволено купувати продукти харчування за гроші, які надійшли за переказами.

6. Надано право засудженим користуватись платними медичними консультаціями.

7. Збільшена кількість посилок (передач), які протягом року можуть одержувати засуджені.

8. Засудженим чоловікам віком понад 60 років, жінкам – понад 55 років, інвалідам I та II групи, хворим на туберкульоз в активній формі, вагітним, з терміном більше чотирьох місяців, жінкам діти яких перебувають у будинках дитини при ВТУ дозволяється працювати за їх бажанням згідно з висновком лікарської комісії установи.

9. Засудженим неповнолітнім, інвалідам I та II групи, вагітним, з терміном понад 4 місяці, непрацюючим жінкам, діти яких перебувають у будинках дитини при ВТК, непрацюючим чоловікам віком понад 60 років і жінкам понад 55 років (якщо вони не отримують пенсію), а також особам, звільненим від роботи через хворобу, харчування, одяг, взуття та комунально-побутові послуги надаються безкоштовно.

10. Конкретизовано правовий статус співробітників кримінально-виконавчих установ.

Означений закон суттєво вплинув на правозастосовну практику виконання кримінальних покарань. Разом із тим, він носив тимчасовий характер, оскільки без прийняття принципово нових Кримінального та Кримінально-виконавчого кодексів сподіватись на суттєве реформування кримінально-виконавчої системи було неможливо.

Необхідно відзначити, що поліпшенню фінансово-економічного стану підприємств кримінально-виконавчої системи сприяв прийнятий 28.12.1994 р. Закон України "Про оподаткування прибутку підприємств" [15]. Згідно п.2.4 цього Закону, установи вищезгаданої системи та їх підприємства, які використовують працю спецконтингенту, мали спрямовувати доходи, отримані від діяльності, визначеної МВС України, на фінансування господарської діяльності таких установ та підприємств з включенням сум таких доходів до відповідних кошторисів їх фінансування, затверджених МВС України. Такі заходи хоча й не радикально, але в певній мірі поступово стали поліпшувати фінансово-економічний стан підприємств кримінально-виконавчої системи.

Важливо зазначити, що використання праці засуджених в установах кримінально-виконавчої системи, не дивлячись на окремі організаційно-практичні заходи з підвищення ефективності їх діяльності в цьому напрямку та певний накопичений позитивний досвід, в цілому залишалося вкрай незадовільним. Наприклад, у 1993 році в установах кримінально-виконавчої системи УВС Київської області виробництво

продукції порівняно з 1992 роком впало на 30 % (а в деяких установах і більше), доведений запланований показник виведення засуджених на роботу не виконувався. Наприклад, у липні 1993 року при плані 83,2 % він склав 78,7 %. Тільки в УВП № 95 понад 200 чоловік щоденно не виходили на роботу. Через падіння обсягів роботи кількість засуджених, які не виконували норми виробітку, досягла 20,9 %. Значна кількість засуджених не мала можливостей розрахуватись з державою за своє тримання [16].

Наведені вище статистичні показники щодо виробничої діяльності підприємств установ кримінально-виконавчої системи УВС Київської області, як і більшості установ цієї системи інших областей, свідчили про те, що практика переведення підприємств кримінально-виконавчої системи на ринкові відносини постійно зіткалась з великими труднощами. У зв'язку з цим 23.12.1993 р. Верховною Радою України була прийнята Постанова "Про поширення на підприємства установ по виконанню покарань і лікувально-трудовах профілакторіїв Міністерства внутрішніх справ України дії Закону України "Про підприємства в Україні" [17]. Згідно п.2 цієї Постанови Кабінету Міністрів України, було надано право визначити особливості застосування Закону України "Про підприємства в Україні" стосовно підприємств кримінально-виконавчої системи. Однак, Кабінет Міністрів України досить довго зволікав з вирішенням вищезазначеного питання. Лише 04.06.1994 р. була прийнята Постанова Кабінету Міністрів з цього питання [18], пунктом 1 якої було зазначено, що Закон України "Про підприємства в Україні" застосовується до підприємств установ виконання покарань Міністерства внутрішніх справ з урахуванням специфічних особливостей.

Означені пільги в узагальненому виді зводились до наступного:

1. Підприємствам установ надається пріоритет щодо їх залучення до виконання окремих видів робіт і поставок для державних потреб з метою створення робочих місць для залучення до праці кожного засудженого і забезпечення їх обсягом робіт, достатнім для оплати вартості утримання із зароблених ними коштів.

2. Підприємства кримінально-виконавчих установ мають право встановлювати за рахунок зароблених коштів пільги щодо забезпечення засуджених додатковим харчуванням.

Реалізація положень зазначеної Постанови в певній мірі сприяла покращенню діяльності підприємств кримінально-виконавчої системи та ста-

ла суттєвим кроком з виконання вимог до держав, які мають намір вступити до Ради Європи.

Не дивлячись на ряд організаційно практичних заходів по боротьбі зі злочинністю, остання в Україні продовжувала зростати. Особливу тривогу і занепокоєність викликало зростання злочинності серед неповнолітніх. Однак, чіткості щодо функціонування органів і служб нашої держави у справах неповнолітніх, їх правового статусу на законодавчому рівні не було встановлено. У зв'язку з цим 24.01.1995 р. Верховною Радою України був прийнято Закон "Про органи і служби у справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх" [19], який, базуючись на чинному законодавстві нашої держави та конвенції ООН про права дитини, визначив правові основи діяльності органів і служб у справах неповнолітніх та спеціальних установ для неповнолітніх. Згідно ст.1 зазначеного Закону, до органів і служб у справах неповнолітніх та спеціальних установ, які здійснюють соціальний захист і профілактику правопорушень серед неповнолітніх віднесені також виховно-трудова колонія Міністерства внутрішніх справ України. Статтею 10 цього Закону передбачено, що організація та діяльність виховно-трудовах колоній регламентується виправно-трудовах законодавством.

На підставі аналізу змісту Закону, можна дійти висновку, що його прийняття передбачало чітке визначення статусу не тільки установ кримінально-виконавчої системи для неповнолітніх, але й інших органів і служб у справах неповнолітніх. Зокрема, притулків для неповнолітніх, служб у справах неповнолітніх, центрів медико-соціальної реабілітації неповнолітніх закладів охорони здоров'я, приймальників-розподільників для неповнолітніх органів внутрішніх справ тощо.

Перераховані заходи Української держави були спрямовані на суттєве поліпшення умов тримання засуджених та поступове наближення законодавства нашої держави до вимог міжнародних стандартів відбування покарань у виді позбавлення волі та вступ України до Ради Європи.

Прийняття 31.10.1995 року Закону України "Про приєднання України до Статуту Ради Європи" [20] завершило законодавче оформлення правової бази для вступу нашої держави до цієї авторитетної Європейської організації.

Одночасно варто підкреслити, що, вступом в листопаді 1995 року до Ради Європи, Україна взяла на себе ряд зобов'язань з подальшого реформування як правової системи в цілому,

так і вдосконалення ряду її складових компонентів, включаючи і кримінально-виконавчу систему.

Висновки

Протягом 1994–1995 років з метою вступу України до Ради Європи нашою державою було здійснено ряд заходів щодо гуманізації нормативно-правового забезпечення діяльності кримінально-виконавчої системи, покращення матеріальної бази кримінально-виконавчих установ, поліпшення умов тримання засуджених в місцях позбавлення волі, а також покращення комунально-побутового забезпечення цієї категорії громадян під час відбування ними кримінальних покарань. Серед них наступні: 1) прийнято Закони України "Про внесення змін і доповнень до законодавчих актів України щодо врегулювання деяких питань, пов'язаних з умовами відбування покарання засудженими", "Про оподаткування прибутку підприємств", "Про органи і служби у справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх" та "Про приєднання України

до Статуту Ради Європи"; 2) Верховною Радою України прийнято Постанову "Про поширення на підприємства установ по виконанню покарань і лікувально-трудовах профілакторіїв Міністерства внутрішніх справ України дії Закону України "Про підприємства в Україні"; 3) Кабінетом Міністрів України прийнято Постанову "Про Програму приведення умов тримання засуджених, які відбувають покарання у місцях позбавлення волі, а також осіб що тримаються у слідчих ізоляторах і лікувально-трудовах профілакторіях, у відповідність з міжнародними стандартами".

Означені заходи стали практичним виконанням тих вимог, які були поставлені Радою Європи при вступі до цієї авторитетної міжнародної організації. Аналіз заходів Української держави у зв'язку з підготовкою вступу України до Ради Європи у 1994–1995 роках сприятиме вдосконаленню дослідження етапів становлення та розвитку кримінально-виконавчої системи України за період її незалежності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Wootton B. Crime and Penal Policy. Reflections on Fifty Years' Experience. London; Boston; Sydney: George Allen and Unwin, 1978. 261 p.
2. Curzon L. B., Donnelly R. C., Goldstein J., Schwartz R. D. Criminal Law. Fifth Edition. London, 1987. 379 p.
3. Smith J. C. and Hogan B. Criminal Law. Fourth Edition. London: Butterworths, 1978. 795 p.
4. Cross R. and Ashworth A. The English Sentencing System. London: Butterworths, 1981. 244 p.
5. Удовика Л. Г. Правова система України: глобалізаційні трансформації: монографія. Запоріжжя: КСК-Альянс, 2014. 320 с.
6. Мармазов В. Є. Піляєв І. С. Рада Європи: політико-правовий механізм інтеграції. К.: Видавничий Дім "Юридична книга", 2000. 472 с.
7. Штанько І. В. Пенитенціарна система України: состояние, проблемы реформирования, пути совершенствования. *Новая концепция пенитенциарной системы* : материалы международного семинара руководящих работников уголовно-исполнительной системы (г. Киев, 24–25 нояб. 1994 г.). Киев, 1995. С. 7–17.
8. Львович В. А. Концептуальні питання реформування кримінально-виконавчої системи України. *Проблеми пенитенціарної теорії і практики : Щорічний бюлетень Київського інституту внутрішніх справ*. 2002. № 7. С. 3–12.
9. Європа: континентальний проект. Доповідь Комітету у зв'язках з парламентами і громадськістю (Доповідч Польша Штаес). Бельгія, Група Європейської народної партії, Док. 8278, 11 грудня 1998 р. С. 12–20.
10. Новая концепция пенитенциарной системы: материалы международного семинара руководящих работников уголовно-исполнительной системы (г. Киев, 24–25 ноября 1994 р.). К.: РИО КИВД при УАВД, 1995. 160 с.
11. Мандибура В. О. Рівень життя населення України та проблеми реформування механізмів його регулювання. К.: Парламентське вид-во, 1998. 256 с.
12. Лунеев В. В. Преступность XX века. Мировой криминологический анализ. М.: НОРМА, 1999. 516 с.
13. Про Програму приведення умов тримання засуджених, які відбувають покарання у місцях позбавлення волі, а також осіб що тримаються у слідчих ізоляторах і лікувально-трудовах профілакторіях, у відповідність з міжнародними стандартами : Постанова Кабінету Міністрів України від 26.01.1994 № 31. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/31-94-%D0%BF> (дата звернення: 23.02.2018)
14. Про внесення змін і доповнень до законодавчих актів України щодо врегулювання деяких питань, пов'язаних з умовами відбування покарання засудженими : Закон України від 27.07.1994 № 137/94-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 37. Ст. 342.
15. Про оподаткування прибутку підприємств : Закон України від 28.12.1994 № 334/94-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 4. Ст. 28.

16. Переорієнтація виробництва дала позитивні результати. *Закон і обов'язок*. 1993. № 39–40. Жовтень.
17. Про поширення на підприємства установ по виконанню покарань і лікувально-трудова профілакторіїв Міністерства внутрішніх справ України дії Закону України "Про підприємства в Україні : Постанова Верховної Ради України від 23.12.1993 № 3786–XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 12. Ст. 61.
18. Про особливості застосування Закону України "Про підприємства в Україні" до підприємств установ виконання покарань і лікувально-трудова профілакторіїв Міністерства внутрішніх справ : Постанова Кабінету Міністрів України від 04.06.1994 № 352. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/352-94-%D0%BF/ed19940604> (дата звернення: 23.02.2018).
19. Про органи і служби у справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх : Закон України від 24.01.1995 № 20/95-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 6. Ст. 35.
20. Про приєднання України до Статуту Ради Європи : Закон України від 31.10.1995 № 398/95-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 38. Ст. 287.

REFERENCES

1. Wootton, B. (1978). *Crime and Penal Policy. Reflections on Fifty Years' Experience*. London; Boston; Sydney: George Allen and Unwin (in Eng.).
2. Curzon, L. B., Donnelly, R. C., Goldstein, J., & Schwartz, R. D. (1987). *Criminal Law. Fifth Edition*. London (in Eng.).
3. Smith, J. C., & Hogan, B. (1978). *Criminal Law. Fourth Edition*. London: Butterworths (in Eng.).
4. Cross, R., & Ashworth, A. (1981). *The English Sentencing System*. London: Butterworths (in Eng.).
5. Udovych, L. H. (2014). *Pravova systema Ukrayiny: hlobalizatsiy ni transformatsiyi : monohrafiya* [The legal system of Ukraine: globalization or transformation: a monograph]. Zaporizhzhya: KSK-AI'yans (in Ukr.).
6. Marmazov, V. YE., & Pilyayev, I. S. (2000). *Rada Yevropy: polityko-pravovyy mekhanizm intehtratsiyi* [Council of Europe: political and legal mechanism of integration]. Kyiv: Vydavnychy Dim "Yurydychna knyha" (in Ukr.).
7. Shtan'ko, I. V. (1995). Penitentsiarnaya sistema Ukrainy: sostoyaniye, problemy reformirovaniya, puti sovershenstvovaniya [Penitentiary system of Ukraine: state, problems of reforming, ways of improvement]. *Novaya kontseptsiya penitentsiarnoy sistemy: materialy mezhdunar. seminaru rukovodyashchikh rabotnikov ugovovno-ispolnitel'noy sistemy* (24–25 noyab. 1994 g.). Kyiv (s. 7–17) (in Ukr.).
8. L'ovochkin, V. A. (2002). Kontseptual'ni pytannya reformuvannya kryminal'no-vykonavchoyi systemy Ukrayiny [Conceptual Issues of the Reform of the Criminal-Executive System of Ukraine]. *Problemy penitentsiarnoyi teorii i praktyky*, (7). 3–12 (in Ukr.).
9. Shtaes Pol'. *Yevropa: kontynental'nyy proekt. Dopovid' Komitetu u zv'yazkakh z parlamentamy i hromads'kisty* [Europe: continental project. Report of the Committee on Relations with Parliaments and the Public]. Bel'hiya, Hrupa Yevropeys'koyi narodnoyi partiyi, Dok. 8278, 11 hrudnya 1998 r. (s. 12–20) (in Ukr.).
10. *Novaya kontseptsiya penitentsiarnoy sistemy: materialy mezhdunarodnogo seminaru rukovodyashchikh rabotnikov ugovovno-ispolnitel'noy sistemy* [A new concept of the penitentiary system: materials of an international seminar of senior officials of the penitentiary system]. (g. Kyiv, 24–25 noyabrya 1994 r.). Kyiv: RIO KIVD pri UAVD, 1995 (in Russ.).
11. Mandybura, V. O. (1998). *Riven' zhyttya naseleennya Ukrayiny ta problemy reformuvannya mekhanizmiv yoho rehulyuvannya* [The standard of living of the population of Ukraine and the problems of reforming the mechanisms of its regulation]. Kyiv: Parlaments'ke vyd-vo (in Ukr.).
12. Luneyev, V. V. (1999). *Prestupnost' 20 veka. Mirovoy kriminologicheskyy analiz* [Crime of the twentieth century. World Criminological Analysis]. Moskva: NORMA (in Russ.).
13. *Pro Prohamu pryvedennya umov trymannya zasudzhennykh, yaki vidbuvayut' pokarannya u mistyakh pozbavlennya voli, a takozh osib shcho trymayut'sya u slidchykh izolyatorakh i likuval'no-trudovykh profilaktoriyakh, u vidpovidnist' z mizhnarodnyimi standartamy* [On the Program on bringing conditions for the imprisonment of prisoners serving sentences in places of detention, as well as persons held in pre-trial detention centers and medical treatment centers in accordance with international standards]. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny (26.01.1994 No 31). Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/31-94-%D0%BF> (in Ukr.).
14. Pro vnesennya zmin i dopovnen' do zakonodavchykh aktiv Ukrayiny shchodo vrehulyuvannya deyakykh pytan', pov'yazanykh z umovamy vidbuvannya pokarannya zasudzhenyimi [On Amendments and Additions to Legislative Acts of Ukraine on the Settlement of Certain Issues Related to the Terms of Detention of Sentenced Persons]. *Zakon Ukrayiny* (27.07.1994 No 137/94-VR). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, (37). 342 (in Ukr.).

15. Pro opodatkovannya prybutku pidpryyemstv [On Taxation of Profits of Enterprises]. Zakon Ukrayiny (28.12.1994 No 334/94-VR). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, 1995. (4). 28 (in Ukr.).
16. Pereorientatsiya vyrobnytstva dala pozytyvni rezul'taty [Reorientation of production gave positive results]. *Zakon i obov'yazok*, 1993. (39–40). Zhovten' (in Ukr.).
17. Pro poshyrennya na pidpryyemstva ustanov po vykonannyu pokaran' i likuval'no-trudovykh profilaktoriyiv Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrayiny diyi Zakonu Ukrayiny "Pro pidpryyemstva v Ukrayini" [On the extension of the Law of Ukraine "On Enterprises in Ukraine" to the enterprises of penal institutions and medical and labor preventive institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine]. Postanova Verkhovnoyi Rady Ukrayiny (23.12.1993 No 3786–12). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, 1994. (12). 61 (in Ukr.).
18. Pro osoblyvosti zastosovannya Zakonu Ukrayiny "Pro pidpryyemstva v Ukrayini" do pidpryyemstv ustanov vykonannya pokaran' i likuval'no-trudovykh profilaktoriyiv Ministerstva vnutrishnikh sprav [On the peculiarities of the application of the Law of Ukraine "On Enterprises in Ukraine" to enterprises of penitentiary institutions and medical and labor preventive clinics of the Ministry of Internal Affairs]. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny (04.06.1994 No 352). Retrieved from: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/352-94-%D0%BF/ed19940604> (in Ukr.).
19. Pro orhany i sluzhby u spravakh nepovnoolitnikh ta spetsial'ni ustanovy dlya nepovnoolitnikh [About minors and specialist institutions for minors]. Zakon Ukrayiny (24.01.1995 No 20/95-VR). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, (6). 35 (in Ukr.).
20. Pro pryednannya Ukrayiny do Statutu Rady Yevropy [On Ukraine's Accession to the Statute of the Council of Europe]. Zakon Ukrayiny (31.10.1995 No 398/95-VR). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, (38). 287 (in Ukr.).

Надійшла 19.04.2018

РЕКОМЕНДОВАНЕ ЦИТУВАННЯ (RECOMMENDED CITATION), АНОТАЦІЇ (ABSTRACTS)

Осауленко А. О. Заходи з реформування кримінально-виконавчої системи у зв'язку з підготовкою вступу України до Ради Європи (1994–1995 року). Форум права: електрон. наук. фахове вид. 2018. № 3. С. 63–71. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2018_3_10.pdf

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.1405139>

Акцентована увага на змінах, які відбулись в кримінально-виконавчому законодавстві нашої держави щодо різних категорій засуджених; охарактеризовані конкретні заходи організаційного, комунально-побутового, медико-санітарного, фінансово-економічного та правового характеру, які були пов'язані з подальшою гуманізацією виконання кримінальних покарань та здійснювались у зв'язку з підготовкою вступу України до Ради Європи. Звернуто увагу на найбільш гострі питання реформування кримінально-виконавчої системи та заходи по розв'язанню проблем, які виникли в процесі реформування і були пов'язані з підготовкою вступу України до Ради Європи.

Ключові слова: Рада Європи; кримінально-виконавча система; законодавство; позбавлення волі; криміногенна ситуація; злочинність

Осауленко А.А. Мероприятия по реформированию уголовно-исполнительной системы в связи с подготовкой вступления Украины в Совет Европы (1994–1995 годы)

Акцентировано внимание на изменениях, которые произошли в уголовно-исполнительном законодательстве нашего государства по отношению к разным категориям осужденных; охарактеризованы конкретные меры организационно-коммунально-бытового, медико-санитарного, финансово-экономического и правового характера, которые были связаны с последующей гуманизацией исполнения уголовных наказаний и осуществлялись в связи с подготовкой вступления Украины в Совет Европы. Обращено внимание на наиболее острые вопросы реформирования уголовно-исполнительной системы и меры по решению проблем, которые возникших в процессе реформирования и были связаны с подготовкой вступления Украины в Совет Европы.

Ключевые слова: Совет Европы; уголовно-исполнительная система; законодательство; лишение свободы; криміногенная ситуация; преступность

Osaulenko A.O. Measures to Reform Criminal and Penal Service System Due to the Preparation Process of Ukraine's Accession to the Council of Europe (1994–1995)

The attention is focused on: changes reflected in the Ukrainian criminal and penal service legislation in relation to various categories of convicted persons; specific organizational, communal, medical and sanitary, financial and economic as well as legal measures which were associated with the further humanization of the criminal penalties execution and realized in connection with preparation process of Ukraine's accession to the Council of Europe. Visits to relevant European coun-

tries – the Council of Europe’s members and some other democratic countries provided by the representatives (practitioners as well as scientists) of Ukraine’s criminal and penal service system in 1994-1995 and aimed at examining positive experience in criminal penalty implementation were underlined in the article. It was emphasized that the key macroeconomic indicator – gross domestic product – as the most important criteria used for Ukraine’s social and economic development evaluation within the period of 1994–1995 was dropped by 2 times which affected the criminogenic situation and delinquency level in our country. Besides the article investigates one of the initial events of 1994 related to the Ukraine’s criminal and penal service system reformation due to the accession to the Council of Europe – approval by the Ukraine’s Government the Decree on the Program for ensuring compliance of the conditions and facilities provided at the penal institutions in relation to imprisoned persons and those at the pre-trial detention centers and medical treatment centers with the international standards (Decree on January 26, 1994 № 31). Under the Program mentioned above during 1994–1995 numerous legal acts aimed at the criminal and penal service system improvement were adopted by the Ukrainian Parliament, the President of Ukraine and the Cabinet of the Ministers of Ukraine. The Law "On Amendments and Additions to the legal acts regarding adjustment of some issues related to the terms and conditions provided for imprisoned persons" adopted on July 27, 1994, is one of the fundamental laws aimed at improvement of the Ukraine’s criminal and penal service system due to preparation of our country's accession to the Council of Europe. This law has had the most significant influence on humanization of the penalty execution system including imprisonment. The attention was also paid to the most urgent issues of the criminal and penal service system reformation as well as measures to solve the challenges existed under reformation process and linked to the preparation of Ukraine's accession to the Council of Europe.

Keywords: *Council of Europe; criminal and penal service system; legislation; imprisonment; convicted person; criminogenic state; delinquency*